

ВИСНОВОК
кафедри психології та педагогіки
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації

Дисертація Шутова Дмитра Олександровича на тему «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти» на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341).

1. Актуальність дослідження та його зв'язок із планами наукових робіт установи.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що модернізація сучасної загальної середньої освіти, реалізація концепції «Нова українська школа» вимагають особливої діяльності сучасного вчителя – творчого, відповідального, здатного приймати компетентні професійні рішення. Реалізація компетентісно орієнтованої системи шкільного історичного профільного навчання вимагає наявності висококваліфікованого вчителя з розвинутою професійною компетентністю, який вміє ефективно працювати в умовах мінливої педагогічної діяльності, передбачати можливі зміни та прогнозувати результати навчання учнів, впевнено діяти в різноманітних професійних ситуаціях, генерувати інноваційні ідеї, що потребує постійного професійного розвитку засобами самоосвіти.

Дисертація відповідає основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університету імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0112U002287) і «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331). Тему затверджено вченою радою ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (протокол № 5 від 31 травня 2021 р.).

2. Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених в дисертації. Дисертація є завершеною науковою працею, виконаною особисто дисертантом у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові наукові положення та висновки, сукупність яких кваліфікується як вагомий внесок у розвиток професійної освіти України. Основні результати дисертаційної роботи одержано автором самостійно.

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій. Обґрунтованість та достовірність наукових результатів та висновків, одержаних у дисертаційній роботі Шутовим Дмитром Олександровичем, забезпечені використанням сучасних теоретичних та емпіричних методів науково-педагогічних досліджень, зокрема методів математичної статистики для визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів.

4. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *уперше* розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти (створення професійно-творчого середовища в освітньому закладі; методичний супровід безперервного саморозвитку вчителів засобами цифрових ресурсів; забезпечення реалізації предметної педагогічної діяльності у профільній школі; залучення педагогів до оволодіння сучасними технологіями навчання у процесі самоосвітньої діяльності); розроблено структурно-функціональну модель розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти, яка поєднує методологічно-цільовий, змістово-діяльнісний, оціночно-результативний блоки; визначено сутність поняття «професійна компетентність вчителя історії профільної школи» (інтегративне особистісно-професійне утворення особистості, що охоплює глибокі знання з теорії навчання та виховання, дисциплінарні знання, необхідні для викладання історії, досвід навчально-методичної роботи, здатність ефективно виконувати функції згідно з вимогами фаху та об'єктивно оцінювати власну діяльність, що виявляється у прагненні до власного професійного розвитку); *уточнено й конкретизовано* понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблеми («компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність вчителя», «професія «вчитель історії», «професійна компетентність вчителя історії», «профільна школа», «вчитель профільної школи», «розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи»); структуру, критерії, показники й рівні професійної компетентності вчителя історії профільної школи; діагностичний інструментарій оцінювання рівнів зазначеної компетентності; *подальшого розвитку* набули ідеї системного, особистісного, антропологічного, культурологічного, компетентнісного, діяльнісного, суб'єктно-середовищного, акмеологічного

підходів у рамках досліджуваної проблеми; зміст, форми та методи розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти.

5. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у впровадженні організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти, які можуть бути покладені в основу моделювання діяльності профільних шкіл в контексті розвитку професійної компетентності вчителів; створенні навчально-методичного посібника «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи», матеріали якого можуть використовуватися вчителями для проектування власного шляху розвитку професійної компетентності; розробці дидактичного кейсу, методичних вказівок, проекту програми курсу підвищення кваліфікації вчителів історії, які сприятимуть професійному саморозвитку вчителя; розробці й експериментальній апробації діагностичного комплексу для оцінки рівня розвиненості професійної компетентності вчителів історії профільної школи.

Результати дослідження можуть бути використані вчителями для їх поступального професійно-педагогічного зростання, в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів і самоосвітній діяльності вчителів закладів середньої освіти.

6. Апробація результатів дослідження й повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження репрезентовано в доповідях і повідомленнях на наукових та науково-практичних конференціях різного рівня: міжнародних: «Проблеми та перспективи розвитку економіки освіти регіону» (Кременчук, 2016); «Модернізація змісту освіти в контексті полікультурного середовища» (Кременчук, 2017, 2018); «Актуальні проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки та техніки в умовах інтеграції України в Європейський науково-виробничий простір» (Кременчук, 2019); «Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика в сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (Монреаль, 2020); «Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень» (Дніпро, 2021); всеукраїнських: «Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм» (Кременчук, 2016, 2017, 2018, 2019); «Психолого-педагогічні та політичні проблеми у трансформаційних процесах українського суспільства» (Кременчук, 2016); «Педагогічні засади ефективного навчання природознавства в загальноосвітній школі» (Полтава, 2016); «Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування» (Мелітополь, 2019).

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (акт впровадження № 100 від 19.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 4 «Кремінь» (акт впровадження

№ 01-25/52 від 27.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 5 імені Т.Г. Шевченка (акт впровадження № 01-23/93-а від 26.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 6 «Правобережний» (акт впровадження № 01-20/79 від 28.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 10 «Лінгвіст» (акт впровадження № 01-08/33 від 26.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 11 «Гарант» (акт впровадження № 90 від 29.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 13 «Авіор» (акт впровадження № 02-09/56 від 29.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 17 «Вибір» імені М.Г. Неленя (акт впровадження від 20.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 25 «Гуманітарний колегіум» (акт впровадження № 02-28/76 від 12.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 30 «Олімп» імені Н.М. Шевченко ((акт впровадження № 02-07/89 від 16.02.2024 р.), Навчально-виховного комплексу «Школа Іступеня-гімназія «Потенціал» (м. Київ) (акт впровадження № 28/1 від 22.02.2024 р.), Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ) (акт впровадження від 26.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 12 (акт впровадження № 01-32/94 від 28.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 19 (акт впровадження № 01-49/90 від 29.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 20 (акт впровадження № 57 від 28.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 21 (акт впровадження № 01-26/48 від 19.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 26 (акт впровадження № 1 від 02.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 28 (акт впровадження від 26.02.2024 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено у 23 наукових і навчально-методичних працях, з яких: 1 стаття – в колективній монографії (у співавторстві), 1 – методичні рекомендації, 3 статті – у провідних наукових фахових виданнях України, 2 статті – у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних (з них 1 стаття у співавторстві у наукометричній базі Web of Science), 3 статті – у інших наукових виданнях та 13 праць апробаційного характеру в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Особистий внесок в роботах, опублікованих у співавторстві, полягає в наступному: актуалізація принципів професійного розвитку педагога через призму його власного саморозвитку, спираючись на систему факторів впливу, таких як: ініціатива, мотивація, лідерські якості, готовність до інноваційної діяльності посередництвом самоосвіти впродовж життя [Москалик Г., Шутов Д. Філософське пізнання соціокультурної природи самоосвіти]; виокремлено самостійність самоосвіти як соціокультурного явища, в якому людина виступає продуктом самого себе [Шутов Д.О., Лебідь О.В. Самоосвіта як наукова категорія: філософський, психологічний та соціологічний контексти]; акцентовано на важливості самоосвіти в процесі професійного розвитку вчителя, її подальшого оцінювання, актуалізуючи при цьому навички, набуті попередньо, спираючись на принципи послідовності, регулярності, поєднуючи самонавчання з професійною діяльністю [Shutov D., Anosova A., Krychkiwska O., Vorona A., Solodka L. Implementation of self-education principles as a background of quality professional education]; обґрунтовано недостатність вивчення впливу мотивації як психологічного

феномену в боротьбі з девіантною поведінкою серед учнівства, наголошено на важливості вивчення предмету «історія» в цьому контексті [Шутов Д.О., Москалик Г.Ф. Девіантна поведінка – психолого-педагогічна проблема].

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Москалик Г., Шутов Д. Філософське пізнання соціокультурної природи самоосвіти. *Сучасні тенденції стійкого фінансово-економічного розвитку та механізми їх реалізації в глобальному вимірі*: монографія [за заг. ред. Т.М. Болгар]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2020. С. 210–217. URL: https://duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/Finance/2020/Monograph_2020.pdf

Методичні рекомендації

2. Шутов Д.О. Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи: метод. рекоменд. Кременчук: КрНУ імені Михайла Остроградського, 2020. 80 с.

Статті у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

3. Шутов Д. Застосування художніх творів на уроках історії як засіб формування компетенції вчителя історії. *Імідж сучасного педагога*, 2019. № 3. С. 81–85. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-3\(186\)-81-85](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-3(186)-81-85)

4. Шутов Д.О. Професійна компетентність вчителя історії профільної школи як суб'єкта освітнього процесу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2019. № 66. С. 119–126. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.66-1.24>

5. Шутов Д. Структура та складові професійної компетентності вчителя історії профільної школи. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 2019. № 4. С. 3–15. DOI: <https://doi.org/10.20998/%25x>

Статті у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

6. Szutow D. Важливість організаційно-педагогічних умов як фундаменту розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Gospodarki. Seria: Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo*, 2020. № 5. С. 193–207. URL: <https://open.icm.edu.pl/server/api/core/bitstreams/926cdd64-6bc1-4953-960c-a5f6c7df68a0/content>

7. Shutov D., Anosova A., Krychkivska O., Vorona A., Solodka L. Implementation of self-education principles as a background of quality professional education. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 2022. No. 13 (3).

Рр. 146–158. DOI: 10.47750/jett.2022.13.03.015 URL:
https://digibug.ugr.es/bitstream/handle/10481/79598/146-158_JETT1303015%2B%2BID%2B%2B868.pdf?sequence=1&isAllowed=y (*Web of Science*)

Статті у інших наукових виданнях

8. Шутов Д.О. Проблема мотивації учнів з девіантною поведінкою на уроках історії. *Імідж сучасного педагога*, 2016. № 3. С. 56–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/isp_2016_3_17

9. Шутов Д. Теоретичне обґрунтування структурно-функціональної моделі розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи з опорою на самоосвіту. *Virtus*, 2020. № 49. С. 199–207. URL: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua/Journal49.pdf>

10. Шутов Д. Професійна компетентність вчителя історії профільної школи як суб'єкта освітнього процесу. *Наукові праці МАУП. Педагогічні науки*, 2022. Вип. 2 (53). С. 53–60. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2022.2.8>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Шутов Д.О. Адаптація молодого вчителя у педагогічному колективі як основний рушій його професійного становлення. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матер. I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 18 березня 2016 р.). Кременчук, 2016. № 1. С. 22–25.

12. Шутов Д.О., Москалик Г.Ф. Девіантна поведінка – психолого-педагогічна проблема. *Проблеми та перспективи розвитку регіональної економіки*: матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. аспірантів, молодих учених та науковців (м. Кременчук, 21 квітня 2016 р.). Кременчук, 2016. № 11. С. 71.

13. Шутов Д.О. «Потенційний» вчитель як елемент системи освітнього простору. *Модернізація змісту освіти в контексті полікультурного середовища*: матер. I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 23–24 листопада 2017 р.). Кременчук, 2017. № 1. С. 43–44.

14. Шутов Д.О. Метод проектів як елемент прояву особистісно-орієнтованого навчання. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 24 лютого 2017 р.). Кременчук, 2017. № 3. С. 17–20.

15. Шутов Д.О. Проблеми адаптації молодого вчителя до професійної діяльності. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 02 березня 2018 р.). Кременчук, 2018. № 3. С. 155–160.

16. Шутов Д.О. Ведення блогу як засіб для професійного зростання вчителя. *Актуальні проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки та техніки в умовах інтеграції України в Європейський науково-виробничий простір*: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Кременчук, 14 січня 2019 р.). Кременчук, 2019. С. 100–102.

17. **Шутов Д.О.** Діяльність вчителя історії профільної школи як суб'єкта освітніх процесів в контексті ідей толерантності та гуманізму – актуальних принципів сучасного цифрового суспільства. *Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Мелітополь, 18 жовтня 2019 р.). Мелітополь, 2019. С. 99–102.

18. **Шутов Д.О.** Самоосвіта як елемент розвитку громадянської компетентності молодого вчителя. *Модернізація змісту освіти в контексті полікультурного середовища та реалізації ідей нової української школи*: матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 15–16 березня 2019 р.). Кременчук, 2019. № 2. С. 157.

19. **Шутов Д.О.** Фактори зростання педагогічної компетентності молодого вчителя як загальнопрофесійна проблема. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 15 березня 2019 р.). Кременчук, 2019. № 4. С. 93–96.

20. **Шутов Д.** Готовність вчителя історії профільної школи до самоосвітньої діяльності. *Religion, Religiosity, Philosophy and the Humanities in the Modern Information Space: National and International Aspects*: materials of the XXI International scientific and practical conference (December 14–15, 2020), № 11. С. 44–49.

21. **Шутов Д.** Інклюзивна компетентність як мета професійного саморозвитку вчителя середньої школи. *Модернізація змісту освіти в контексті полікультурного середовища та формування інклюзивної компетентності в сучасній школі*: матер. III Міжнар. науково-практ. конф. (м. Кременчук, 21 квітня 2021 р.). Кременчук, 2021. С. 37.

22. **Шутов Д.О., Лебідь О.В.** Самоосвіта як наукова категорія: філософський, психологічний та соціологічний контексти. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences*: proceeding II Internat. Scien. and Pract. Conf. (Cambridge, UK, October 29, 2021). Cambridge, United Kingdom «P.C. Publishing House»; Vinnytsia, Ukraine «Yevropeiska naukova platforma», 2021. Vol. 2. pp. 72–73.

23. **Шутов Д.О.** Розвиток професійної компетентності вчителя в умовах реформи НУШ. *Модернізація змісту освіти в контексті полікультурного середовища для досягнення цілей сталого розвитку в умовах невизначеності*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 19 квітня 2023 р.). Кременчук, 2023. С. 59–60.

7. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом дисертаційна робота Шутова Дмитра Олександровича на тему «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти» повністю відповідає спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

8. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію написано грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

9. Рекомендація дисертації до захисту з урахуванням наукової зрілості пошукувача.

Дисертаційна робота **Шутова Дмитра Олександровича «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти»** на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) відповідає вимогам до дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341).

З урахуванням цього кафедра психології та педагогіки ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» рекомендує завершене самостійне дослідження Шутова Дмитра Олександровича на тему «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти» до захисту у разовій спеціалізованій раді університету на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Ухвалили:

1. Затвердити висновок міжкафедрального семінару кафедри психології та педагогіки, кафедри європейських і східних мов та перекладу, кафедри іноземних мов, кафедри менеджменту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» про дисертацію Шутова Дмитра Олександровича «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти».

2. Рекомендувати дисертаційне дослідження Шутова Дмитра Олександровича на тему «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти» до захисту у спеціалізованій раді університету на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

З даного питання відбулося голосування.

Результати голосування:

„за” – 15;

„проти” – немає;

„утримались” – немає.

Постанова і висновок прийняті відкритим голосуванням одностайно.

Головуючий на міжкафедальному семінарі,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри психології та педагогіки
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Н.П. Волкова

Секретар, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Г.Ю. Вошколуп

